

Výsledkem této neobyčejně zajímavé analýzy, která se opírá nejen o autorčinu hlubokou teoretickou znalost problematiky, ale i o bohaté zkušenosti z práce s nářečným materiálem, je studie, která podává nový pohled na tvoření lexikálních jednotek v nářečí. Zaplňuje tak alespoň zčásti prázdné místo, které doposud v popisu českého nářečního lexika existovalo. Věříme, že recenzovaná publikace bude podnětem pro vznik dalších prací, které se budou věnovat sémantickému tvoření v dalších okruzích nářečního lexika a vyústí pak ve stanovení obecných tendencí tohoto typu tvoření v nářeční slovní zásobě.

Monografie Zdeňky Hladké je prvním krokem do neprozkoumané oblasti obohacování nářeční slovní zásoby a nutno zdůraznit, že krokem velmi úspěšným a přínosným.

Jarmila Vojtová

Hrdlička, Milan: Předložky ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Nakladatelství Karolinum, Univerzita Karlova v Praze 2000, 142 stran. (ISBN 80-246-0031-5, ISSN 0567-8269).

Předkládaná práce vychází z narůstajícího zájmu o češtinu v jinojazyčných zemích, který se zvýšil zejména po roce 1989. Autor rozlišuje dvě roviny ve výuce češtiny. Jde jednak o „češtinu pro cizince“, disciplínu, jež se rozvíjí velmi živelně a má mnohdy velmi diskutabilní úroveň. Na druhé straně je tu výuka „češtiny jako cizího jazyka“, která je chápána jako teoretická i praktická průprava rodilých mluvčích vyučujících češtinu pro cizince. Tato výuka s prvním uvedeným oborem úzce souvisí, ale podle slov autora se doposud v zásadě nezformovala, i když existuje celá řada prací zabývajících se výzkumem v této oblasti.

Autor si stanovil několik konkrétních úkolů, jejichž řešení by mělo přispět k určitému posunu ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Konkrétní cíle, jež sleduje, jsou tyto: 1) obrátit pozornost k lingvisticky i didakticky doposud nedostatečně propracované problematice výuky češtiny jako cizího jazyka (dále jen ČCJ), a to jak na rovině obecné, tak především aplikované, 2) popsat situaci ve výuce ČCJ se zřetelem ke zpracování předložek, 3) formulovat přístup ke zpracování a prezentaci předložek ve výuce ČCJ, naznačit možné zpracování vybraných významových celků předložek, vymezit pravidla a doporučení, jak vést cizince učící se česky k náležitému užívání vybraných předložek.

Nejprve se autor zabývá hodnocením obtížnosti předložek ze strany zahraničních bohemistů (I. kapitola). Podklady získal na základě ankety orientované na dosud probrané pasáže z morfologie. Dotazník obsahoval sérii jevů, k nimž měli studenti různého stupně pokročilosti přiřazovat číslíčky jako symboly obtížnosti. Sonda (byť její výsledky autor práce nepřeceňuje z nejrůznějších důvodů, jejichž výčet u ankety uvádí) svůj účel splnila, protože zachytila stav v této dosud neprozkoumané oblasti a nejenže pojmenovala předtím pouze tušené věci, ale současně přinesla zajímavé a překvapující údaje. Na stupnici obtížnosti se s vyšším koeficientem než předložky objevily pouze do značné míry exkluzivní jevy (přechodník přítomný a minulý, zájmeno týž, jmenné tvary adjektiv či druhové číslovky). Příčiny tohoto stavu vidí M. Hrdlička zejména ve velkém množství předložek, v různosti jejich významů, v jejich synonymii a možné stylové platnosti. Na základě vlastní pedagogické praxe doplňuje ještě další faktory: nedostatečnou pozornost věnovanou předložkám na teoretické úrovni, nedostatečný popis systému předložek pro potřeby cizinců učících se česky a způsob prezentace předložek ve výuce ČCJ. V dalších kapitolách se pak snaží přispět k řešení vybraných momentů.

Ve II. kapitole se M. Hrdlička pokouší vysledovat základní rysy a tendence v učebnicovém zpracování předložek a naznačit vhodný přístup k jejich prezentaci ve výuce zahraničních bohemistů. Zdůrazňuje nutnost, aby se současná komunikační metoda opírala o systémovou složku jazyka. Při prezentaci české deklinace doporučuje probírat celá paradigmata (vertikální přístup), čímž se u jinojazyčného mluvčího od samého počátku vytváří povědomí o systému jazyka a zároveň možnost pracovat s texty obsahujícími všechny pády. V praxi pak autor naráží zejména na nedostatečnost výkladu tohoto slovního druhu, v němž dominuje orientace na formu, a nikoli na význam.

III. kapitola je zaměřena na charakteristiku předložek, přičemž jsou zdůrazněny vybrané rysy důležité pro autorovo pojetí zpracování předložek ve výuce ČCJ. Jde zejména o jejich sémantickou a relační stránku a o jejich sepětí s pádovým systémem.

Na základě předchozích výkladů pak autor předkládá ve IV. kapitole návrh na zpracování předložek po významových celcích, což pokládá z metodického hlediska za vhodné. Současně uvádí přednosti tohoto třídění – přehlednost, systematicčnost, relativní úplnost.

Navazuje V. kapitola, kde jsou již konkrétní návrhy na zpracování dvou významových celků se zaměřením na praktickou stránku výuky – předložky s místním a podmínkovým významem. Je zde celá řada praktických rad a pasáže z učebních materiálů češtiny pro cizince, na nichž se autor spolupodílel.

Následující dvě kapitoly představují konkrétní rozpracování problémů z pedagogické praxe, a to volbu mezi předložkami *do + G/na + Ak* s významem místním, a to dynamickým směřovým (VI. kapitola) a otázky konkurence vybraných předložek s významem časovým (*během + G, mezi + I, o + L, při + L, za + G* – VII. kapitola).

V VIII. a IX. kapitole se pak autor soustřeďuje na dva významové okruhy předložek – s významem příčiny a účelu.

Jde tedy o tři různé modelové okruhy: 1) praktické zpracování předložek ze dvou významových celků na konkrétním materiálu (kapitola V.), 2) teoretické zpracování dvou momentů pro potřeby zahraničních studentů (VI. a VII. kapitola) a 3) globální zpracování dvou významových celků (VIII. a IX. kapitola).

Závěrem pak autor shrnuje výsledky svého bádání a znovu zdůrazňuje důležitost a nezastupitelnost předložek v jazykové komunikaci. Podtrhuje potřebu změnit současnou situaci ve zpracování a prezentaci tohoto slovního druhu ve výuce studentů.

Práci uzavírá nejen seznam odborné literatury k tomuto tématu, ale zároveň i seznam učebnic a cvičebnic češtiny pro cizince.

Publikace M. Hrdličky rozhodně stojí za pozornost a doporučujeme ji všem těm, kteří se o český jazyk zajímají. Její předností je zejména maximální sepětí teorie s praxí. Autor při práci na zvoleném tématu projevil vysokou akribii a prokázal dokonalou orientaci v dané problematice.

Jana Bumbálková

L. Olivová-Nezbedová – J. Maleninská: Slovník pomístních jmen v Čechách, úvodní svazek. Academia, Praha 2000, 169 s. (ISBN 80–200–0798–9)

Pomístní jména (anoikonyma), vlastní jména neobydlených objektů, jako např. polí, luk, lesů, hor, vod, cest, poskytují cenné informace jak o vývoji jazyka a společnosti, která jej užívá, tak